מִשּׁוּם שִׁיעוּרָא וְלָאו שִׁיעוּרָא - שיעור זה הוא הלכה למשה מסיני, שסכך פסול פוסל רק כשרוחבו ארבע אמות, ופחות מכאן אין פוסל, ואין הטעם משום 'דופן עקומה', וכיון שאינו שוה לשיעור הפסול של אויר, הם שני הלכות של שיעורים שונים ולכך אינם מצטרפים יחד לפסול את הסוכה (רש"י). ויש שפירש, שהם שני סוגי שיעורים, ששיעור סכך הפסול הוא באמות, ושיעור אויר הפוסל הוא בטפחים, ולכן הם לא מצטרפים (רבנו חננאל). ויש שפירש, שטעמם שונה, שסכך פסול פוסל בארבע אמות, כי זהו שיעור מקום, ואויר פוסל בשלשה טפחים, כי זהו שיעור הפלגה וריחוק, וכיון שאינם שווים לא בשיעור ולא בטעם, הם לא מצטרפים לפסול יחד (ריטב"א).

אֶלָּא לְדִידְכוּ וְכוּ' - שאמרתם ששיעור זה שסכך פסול פוסל בארבע טפחים, אין לו מקור במשנה, ודאי טעמו הוא מסברא, שארבעה טפחים נחשב כמקום חשוב לעצמו בכל מקום ומחלק את הסוכה לשני מקומות, ואם כן אין סברא שסכך פסול ואויר כשהם ביחד, לא יחשבו כמקום לעצמו לחצוץ בין שני חלקי הסוכה (רש"י). ויש שפירש, שכיון שלדבריהם שיעור סכך פסול הוא בטפחים, וגם שיעור אויר הוא בטפחים, אין טעם שלא יצטרפו (רבנו חננאל). ויש שפירש, שכיון שלדבריהם ארבע טפחים אינו שיעור מקום, ודאי הטעם שסכך פסול פוסל בשיעור זה הוא מפני שזהו שיעור הפלגה, ומאחר שגם אויר פוסל בשלשה טפחים משום הפלגה, אין טעם שלא יצטרפו לפסול יחד (ריטב"א).

בְּסוּכָּה קְטַנָּה מִי לָא שָׁוֶה שִׁיעוּרֵיהוּ, שאם יש בה אויר ברוחב שלשה טפחים, הוא לא נחשב כסתום מדין 'לבוד', והרי שיש חשיבות לדבר בשיעור זה שאינו מצטרף, ולכן גם סכך פסול פוסל בשיעור זה (חזו"א גליונות לחי' הגר"ח סוכה ה, יט, בדעת רש"י, ראה רש"י לעיל יד, א), וכיון ששיעורם שווה לענין זה, ודאי הם מצטרפים יחד לפסול סוכה קטנה, ואם כן יש לומר שהם מצטרפים לכל ענין, ופוסלים גם סוכה גדולה (מרומי שדה, בדעת רש"י). ויש שפירש, שבסוכה קטנה שיעור הפסול הוא בטפחים לדברי הכל, בין באויר ובין בסכך פסול, ואם כן יש לצרפם (רבנו חננאל). ויש שפירש, שמכך שהם מצטרפים לפסול בסוכה קטנה, יש להוכיח שהם מצטרפים רק כששיעורם שווה, אולם בסוכה גדולה שאויר פוסל בשלשה וסכך פסול בארבעה, הם לא מצטרפים אף ששניהם פוסלים משום הפלגה (ריטב"א).

וסוכה קטנה האמורה כאן, היא כל סוכה שאין בה שבעה על שבעה טפחים של סכך כשר, שאם יש בה אויר פחות משלשה טפחים, הוא נחשב כסתום מדין 'לבוד', ואם יש בה סכך פסול פחות משלשה טפחים, הוא בטל, מפני שאין לו חשיבות, והסוכה כשרה, אולם אם יש בה רווח ברוחב שלשה טפחים שאין בו דין 'לבוד', או סכך פסול ברוחב שלשה טפחים שיש לו חשיבות ואינו בטל, הסוכה פסולה, מפני שאין בה שיעור שבעה טפחים (רמב"ם סוכה ה, טו; שפת אמת להלן יח, א, ומג"א תרלב, ג, בדעת רש"י ושו"ע שם, ב). ויש שכתבו, שסוכה קטנה, הכוונה לסוכה שיש בה רק ארבעה טפחים של סכך כשר, אבל אם יש בה מעט יותר מארבעה טפחים של סכך כשר, אין צורך בכל האויר או הסכך הכשר כדי להשלים לה שיעור שבעה טפחים, אלא מצרפים לה פחות משלשה טפחים אויר, שהוא נחשב סתום מדין 'לבוד', או פחות משלשה טפחים של סכך פסול, שאין לו חשיבות, והסוכה כשרה (מאירי; ביכורי יעקב שם, ו, וחזו"א או"ח קמד, ג, בדעת רש"י ושו"ע שם), אך אם הסכך הפסול רחב מארבעה טפחים, יש לו חשיבות [כיון שאין ישנים תחתיו], ואי אפשר לצרף חלק ממנו לסוכה (חזו"א שם). ויש שכתבו, שאם הסכך הכשר רחב מארבעה טפחים, והסכך הפסול או האויר נמצאים בצד הסוכה, הסוכה כשרה, כי מצרפים לה פחות משלשה טפחים אויר או סכך פסול, והיתר נחשב כמחוץ לסוכה, ואם הסכך הפסול סמוך לדופן, מצרפים חלק ממנו לדופן מדין 'דופן עקומה', אולם אם האויר או הסכך הפסול נמצאים באמצע הסוכה, הסכך אינו מצטרף מפני חשיבותו, והאויר אינו נחשב כסתום, והסוכה פסולה (רעק"א או"ח תרלב, ג, בדעת שו"ע שם).

הָתָם לָאו מִשּׁוּם דְּשָׁוֶו שִׁיעוּרֵיהוּ - כאשר יש בסוכה קטנה סכך פסול ואויר ששיעורם יחד שלשה טפחים, הסוכה אינה פסולה משום צירוף שניהם, אלא משום שאין בה סכך כשר בשיעור המספיק, ואין מכך ראיה לענין צירוף כלל (ע"פ מרומי שדה בדעת רש"י; ריטב"א).

וְכָל הֵיכָא דְּלֹא שָׁוֶו שִׁיעוּרֵיהוּ לַהֲדָדֵי לֹא מְצַטְרְפִי - האם נכונים דברי רבה, שאויר וסכך פסול אינם מצטרפים לפסול רק מפני שאינם שווים בשיעור הפסול (רבנו חננאל). ויש שכתב, שקושיא זו היא על תלמידי רב, שלדבריהם שיעור ארבעה טפחים של סכך פסול ושיעור שלשה טפחים של אויר הם שיעור הפלגה, ומכל מקום הם לא מצטרפים כיון שאין להם אותו שיעור (ריטב"א).

סְכָךְ פָּסוּל בָּאֶמְצַע פּוֹסֵל בְּאַרְבָּעָה, אם הוא רחוק מהדופן ארבע אמות, שבאופן זה אי אפשר להכשירו מדין 'דופן עקומה'. והדברים אמורים בסוכה שיש לה שש דפנות, והסכך הפסול מונח מהדופן האמצעית עד לפתח [ראה להלן עמ' 210 ציור קסט], וכן הדין כשיש אויר ברוחב שלשה טפחים מהדופן האמצעית עד הפתח, שבאופן זה הסוכה כולה פסולה, לפי שהם חוצצים בין הסכך שבצד זה לסכך שבצד זה, ואין לכל חלק שלש דפנות, אבל כאשר יש סכך פסול או אויר לכל אורך הסוכה מהדופן הראשונה לשלישית [ראה להלן שם ציור קע], החלק שבצד הפתח פסול, אולם החלק הפנימי לצד הדופן האמצעית, כשר אם יש לו שבעה טפחים, לפי שיש לו שלש דפנות, וכאשר הסכך הפסול או האויר אינם מגיעים מצד לצד [ראה שם ציור קעא], גם החלק שצד הפתח כשר אף אם יש בו שבעה על שבעה טפחים, לפי שהוא מצטרף לחלק הפנימי שיש לו דפנות ושיעור סוכה, ויש מצדדים לומר, שהחלק החיצוני מצטרף אפילו כשאין בחלק הפנימי לבדו שבעה על שבעה טפחים (תוס' לעיל ע"א ד"ה אויר).

■ להלכה, כאשר יש באמצע הסוכה אויר ברוחב שלשה טפחים לאורך כל הסוכה, או סכך פסול ברוחב ארבעה טפחים שהוא מרוחק יותר מארבע אמות מהדופן, אם אין באחד מהצדדים חלק כשר בגודל שבעה על שבעה שהוא מוקף בשלש דפנות, הסוכה פסולה, ואם יש חלק כזה רק באחד הצדדים, אותו חלק כשר והשני פסול, ואם שני החלקים מחוברים במקצת, גם החלק שיש בו רק דופן אחת כשר, ואין צריך שיהיו שבעה על שבעה טפחים במקום אחד [כפי שמצדדים התוס'], אך אין לשבת תחת האויר או הסכך הפסול (רמ"א או"ח תרלב, ב, משנ"ב שם, יג-טז), ויש אומרים שחלק זה שיש לו דופן אחת אינו כשר אם אין בו שבעה על שבעה טפחים [כסברת התוס' הראשונה] (משנ"ב שם, טז, בשם ביכורי יעקב שם, ז).

■ המשך במילואים עמ' 124